

Висновки. Вважаємо, що в наукових дослідженнях і в практичному плані матеріально-технічний потенціал інфраструктури регіону потрібно розглядати: з позицій його натурально-речовинного складу; з точки зору його справжнього стану і перспектив розвитку та використання; з боку організаційних форм управління цим потенціалом; з позицій окремих його складових, розташованих і функціонуючих як на власній (регіональній) території, так і на територіях інших регіонів і країн.

Оцінка сукупного матеріально-технічного потенціалу регіону повинна проводитись на основі системи показників, що характеризують кількість і якість ресурсів, як залучених у господарський оборот, так і тих, які в перспективі потенційно можуть бути у нього залучені. При цьому кількісні значення показників, що входять у цю систему, динамічні в часі, що свідчить про мінливість розмірів і якості матеріально-технічного потенціалу регіону.

Список використаних джерел:

1. Бульда С. О. Методичні підходи до оцінки ефективності використання ресурсного потенціалу регіону /С.О. Бульда// Наукові праці МАУП, 2011, вип.4(31). - С.101–109.
2. Гутман Г. В. Управление региональной экономикой / Г. В. Гутман, А. А. Мироедов, С. В. Федин — М.: Финансы и статистика, 2001. — 176 с.
3. Руденко В. П. Географія природно-ресурсного потенціалу України: Підруч. у 3-х ч. — К.: К.-М. Академія — Чернівці "Зелена Буковина", 1999. — 568 с.
4. Клоцвог Ф. Ресурсный потенциал Субъектов Федерации и его использование. — Экономист. — 1996. — № 12. — С. 33-39.
5. Кузнецова А. И. Инфраструктура: вопросы теории, методологии и прикладные аспекты современного инфраструктурного обустройства. Геоэкономический подход / И. А. Кузнецова: изд. 2-е. — М.: КомКнига, 2010. — 456 с.
6. Методы экономических исследований в агропромышленном производстве / под ред. В. Р. Боева. — М.: ВНИИЭСХ, 2002. — 218 с.

Рецензент – к.е.н., професор Аранчій В.І.

УДК: 336.226:658:631.11

СУТНІСТЬ ПОДАТКОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Фуга К. С., аспірант

Полтавська державна аграрна академія

Розглянуто окремі підходи до визначення сутності категорії «податковий менеджмент». Визначено принципи та завдання податкового менеджменту, його роль в системі оподаткування аграрних підприємств. Розглянуто складові системи податкового менеджменту аграрного підприємства.

Several specific approaches to determining the nature of the category of "tax management". The principles and objectives of tax management and its role in the system of taxation of agricultural enterprises. The components of tax management in agricultural enterprises.

Постановка проблеми. На сьогоднішній день вагоме місце в економічній діяльності країни займає сектор приватного підприємництва. Можна сказати, що головною умовою існування підприємства в Україні є отримання прибутку. Результативність діяльності підприємства – це складний процес, що потребує пошуку і прийняття найбільш ефективних управлінських рішень

для досягнення бажаного результату з мінімальними витратами. Саме за допомогою ефективного податкового менеджменту підприємство може знизити свій рівень витрат.

Податковий менеджмент, як окрема галузь знань, виник на початку ХХ століття і відтоді набув широкого розвитку в розвинених країнах світу. Розвиток податкової системи, значний обсяг податкового законодавства, наслідки податкових помилок призвели до виділення податкового менеджменту в окрему підсистему управління. Податковий менеджмент виник спочатку в господарському середовищі, тобто в практичній діяльності, і лише згодом з'явилися спроби теоретичного узагальнення. У рамках функції фінансового планування відбулося виділення функції податкового планування, оскільки податки є суттєвою статтею витрат [7].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням податкового менеджменту присвячено значну кількість праць зарубіжних і вітчизняних вчених. Серед українських науковців на особливу увагу заслуговують праці Ю.Б. Іванова, А.І. Крисоватого, А.Я. Кізими, які визначають поняття, об'єкт, предмет і методи податкового менеджменту, а також розмежовуючи при цьому державний податковий менеджмент і корпоративний податковий менеджмент.

Існують різні погляди щодо визначення сутності «податковий менеджмент». На думку А. Крисоватого та А. Кізими, «податковий менеджмент слід розглядати у трьох аспектах: як систему управління податками; як визначену категорію людей, соціальний прошарок тих, хто здійснює роботу з управління податками; як форму підприємництва, що стосується корпоративного і персонального податкового менеджменту» [1]. На думку Г. Ю. Ісаншина «податковий менеджмент – це процес управління шляхом використання методів впливу податкового механізму на податкову систему з метою реалізації податкової політики» [5]. Отже, з наведених визначень ми бачимо, що сутність податкового менеджменту є складною соціально-економічною системою як на рівні держави, так і підприємства.

Постановка завдання. Метою даної наукової статті є з'ясування теоретичних основ формування податкового менеджменту та його впливу на ефективність функціонування підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. На сьогоднішній день податковий аспект присутній в будь-якому сегменті управління фінансами підприємства та впливає на всі ключові прийняті рішення. Тому система управління податковим фактором має стати невід'ємною частиною фінансового менеджменту, враховуючи його завдання та мету. У сучасній економічній літературі така система визначається як податковий менеджмент.

Прийняття Податкового кодексу України, в першу чергу, призвело до значного скорочення кількості податків та зборів, що має позитивно вплинути на діяльність підприємства. Однак спостерігається суттєве нерівнозначне податкове навантаження на господарюючих суб'єктів. Особливо це стосується заходів щодо оптимізації податкових платежів суб'єктів господарювання, теоретичні та практичні засади яких визначає податкове планування. Тому податковий менеджмент є найважливішою складовою фінансового плану-

вання сільськогосподарських підприємств.

Податковий менеджмент є складовою всієї податкової політики як на рівні держави, так і підприємства. Податковий менеджмент являє собою систему принципів і методів розробки та реалізації управлінських рішень, які пов'язані з вибором оптимальної податкової системи, розрахунком податкових платежів, постійним контролем за їх здійсненням [1]. Тобто, для підприємства ефективний податковий менеджмент означає вибір такої системи оподаткування, яка б дозволила отримувати найбільші прибутки при оптимальності податкових платежів.

Як вважають О.С. Вилкова та М.В. Романовський [3], впровадження податкового менеджменту, як організаційного механізму управління податками, найбільш потребують такі основні організаційні групи:

- великі корпоративні структури, що мають широку мережу філій, дочірніх та асоційованих компаній, де виникають додаткові завдання, пов'язані з оптимізацією оподаткування;

- новостворені приватні підприємства та компанії, що потребують визначення майбутніх напрямів діяльності, планування та оцінки майбутніх доходів та витрат, суттєвий вплив на які здійснюють податки;

- приватизовані підприємства, що потребують перегляду застарілих підходів та впровадження нових систем управління фінансами, витратами і податками, зокрема;

- малі підприємства, що можуть застосовувати різні схеми оподаткування.

Слід визначити сутність податкового менеджменту на рівні держави та підприємства. Так, податковий менеджмент на рівні держави охоплює сферу державної податкової політики. Її метою є організація такої податкової системи, яка б задовольняла всі, або більшість фінансових потреб держави, а з іншого – не має бути обтяжливою для платників податків. Метою державного податкового менеджменту є здійснення та виконання податкової політики держави, збору податків і контролю за їх отриманням.

Завдання податкового менеджменту на рівні підприємства полягає в розробці податкової політики підприємства залежно від його економічної стратегії та напрямів діяльності, а також визначення такої системи податків, яка б дала змогу отримувати найбільші прибутки при оптимальності податкових платежів щодо всіх рівнів бюджетної політики [8].

Отже, саме від вибору оптимальної системи оподаткування залежить ефективність податкового менеджменту підприємства. Його метою є розробка та реалізація податкової стратегії, яка дозволить оптимально поєднати податкове навантаження та досягнути максимального результату аграрного підприємства.

Податковий менеджмент має відповідати вимогам, що є обов'язковими при його організації та проведенні. На практиці вони мають форму принципів, від яких залежить і ефективність податкового менеджменту. Так Литвиненко Я. В. виділяє такі принципи податкового менеджменту: єдності, багатоваріантності, комплексності та динаміки.

Принцип єдності податкового менеджменту полягає в його інтеграції в економічну та функціональну систему, оскільки будь-яке рішення, що стосується сплати податків, впливає на загальний фінансовий стан платника, отримання чистого прибутку та ефективність його фінансової діяльності. Податковий менеджмент може визначати вибір видів господарської діяльності (особливо тих, які мають пільгове оподаткування). Тобто податковий менеджмент повинен бути частиною єдиної системи управління підприємством і бути інтегрованим у цю систему.

Принцип багатоваріантності податкового менеджменту означає існування багатьох варіантів для того, щоб обрати найперспективніше рішення.

Комплексний характер прийняття рішень з питань оподаткування полягає в тому, що прийняті управлінські рішення впливають на кінцевий результат діяльності підприємства та його прибуток. Тому податковий менеджмент має працювати на перспективу, а не на отримання тимчасового ефекту.

Принцип динаміки податкового менеджменту полягає в тому, що приймаючи управлінські рішення щодо податкової політики потрібно враховувати умови, які склалися. Адже, як відомо, законодавство з питань оподаткування, є досить нестабільним. Крім того, треба мати на увазі, що будь-яке, навіть найкраще, рішення не можна з таким же успіхом реалізувати ще раз. Його потрібно певною мірою змінити, або ж прийняти інше [6].

Можна сказати, що принципи податкового менеджменту є складовою загальної системи принципів побудови та функціонування податкової системи. Тому запропонована така систематизація принципів податкового менеджменту:

- загальносистемні принципи: демократизм, правова впорядкованість, обов'язковість, компетенція, публічність;

- загально організаційні принципи: наочність, визначеність, економічність, зручність, практичність, контрольованість;

- структурні принципи: взаємоузгодженість і взаємодоповнюваність цілей податкового менеджменту; пріоритетність та послідовність досягнення цілей; ситуаційний підхід; ефективність реалізації цілей податкового менеджменту за рахунок їх сумісності, концентрації, диференціації та комбінування; лінійно-функціональна побудова системи податкового менеджменту; територіально галузевий підхід до прийняття управлінських рішень у сфері оподаткування; особиста відповідальність управлінського податкового персоналу та мотивація управлінської діяльності в процесі податкового менеджменту;

- принципи забезпечення процесу податкового менеджменту: принципи діяльності державних службовців у сфері оподаткування; принципи кадрової роботи з податковим персоналом; принципи інформаційного забезпечення податкового менеджменту.

Слід визначити основні завдання, які виконує податковий менеджмент:

- створення такої законодавчої бази, яка має відповідати вимогам як державної політики, так і платників податків;

- утворення нормативної бази, що має регулювати форми та види податкових платежів підприємств з урахуванням умов, які складаються на цей момент.

- утворення системи штрафних санкцій, з одного боку, щодо тих платників, які порушують правила та порядок сплати податків, а з іншого – до керівників фінансових органів, які перевищують свої повноваження.

- утворення ефективної системи контролю за податковою системою на рівні держави.

Основним завданням для аграрних підприємств є організація системи правильного й своєчасного застосування інструментів податкового планування, яке є інструментом податкового менеджменту. У рамках цієї системи повинні бути розроблені схеми оптимальної структури організації господарської діяльності з урахуванням вимог чинного податкового законодавства, одночасного використання наданих у рамках його дії можливостей. Доцільність ведення податкового менеджменту на підприємстві залежить від ваги податкового навантаження суб'єкта господарювання. Зокрема, якщо питома вага податків не перевищує 5 % загального доходу підприємства, то потреба в податковому менеджменті мінімальна. В цьому випадку контроль за правильністю та своєчасністю розрахунків з бюджетом за податками та платежами може здійснювати бухгалтер. При рівні податкового навантаження більше 10 % на підприємствах малого та середнього бізнесу доцільно мати фахівця, а на великих підприємствах – групу фахівців, орієнтованих виключно на контроль за розрахунками з бюджетом за податками та платежами [4].

Складові системи податкового менеджменту аграрного підприємства доцільно представити наступними елементами:

- стратегія оптимізації податкових зобов'язань з чітким планом її реалізації;

- оптимізація договірних відносин з контрагентами через вибір типу договору, партнера по бізнесу і умов операції; організація системи бухгалтерського і податкового обліку, що дозволяють оперативно отримувати об'єктивну інформацію для податкового менеджменту;

- планування раціонального розміщення активів не тільки з погляду прибутковості інвестицій, але і розмірів податків, що сплачуються при отриманні доходів;

- формування облікової політики для оподаткування, з максимальним використанням можливостей зниження податкового тягаря, передбачених податковим законодавством України, з урахуванням зовнішніх і внутрішніх чинників;

- застосування обґрунтованих і ефективних методик розподілу непрямих витрат, що дозволяють зменшити податкові платежі;

- визначення і моніторинг пільг, діючих в поточному і наступних податкових періодах, якими має право користуватися підприємство;

- розробка системи контролю за наднормативними витратами, що не враховуються в оподаткуванні [2].

Розвиток податкового менеджменту вказує на велику кількість недоліків, що мають місце в податковій системі. Ці проблеми свідчать про недосконалість та неефективність чинної системи, про те, що вона не сприяє економічному зростанню країни. В Україні необхідно формувати податкову полі-

тику, спрямовану на побудову стабільної та зрозумілої системи оподаткування, зменшення податкового тягаря і забезпечення збалансованості інтересів держави та суб'єктів господарювання.

Висновки. Отже, податковим менеджментом підприємства можна вважати управління податковою діяльністю підприємства з оптимальним податковим навантаженням та мінімальними податковими ризиками з метою забезпечення ефективної діяльності господарюючого суб'єкта в рамках чинного податкового законодавства.

На сьогоднішній день, можна сказати, що рівень розвитку податкового менеджменту на підприємстві є досить низький. Він потребує покращення шляхом удосконалення законодавчої бази, впровадження ефективної системи управління; залучення кваліфікованих кадрів та фінансових ресурсів для економічного розвитку аграрного підприємства. Тільки виконання повного обсягу завдань дозволить найефективніше організувати податковий менеджмент в аграрних підприємствах.

Список використаних джерел:

1. Барабонова В. В. Основні засади формування ефективного податкового менеджменту на підприємствах / В. В. Барабанова, М. А. Барабанова // Економіка і регіон. – 2011. – №2 (29). – С. 142 – 145.
2. Валеева Д.Р. Корпоративний податковий менеджмент у системі управління підприємством [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://intkonf.org/valeeva..emstvom>.
3. Вылкова Е. С. Налоговое планирование [Текст] : учебник для вузов / Е. С. Вылкова, М. В. Романовский. – СПб.: Питер, 2004. – 634 с.
4. Жидяк О. Р. Податковий менеджмент в системі управління аграрним підприємством [Текст] / О. Р. Жидяк // «Економічні науки». Випуск 152 : збірник наукових праць. – Сімферополь : КАТУ. 2013. – С. 177 – 182.
5. Ісаншина Г. Ю. Податковий менеджмент : Навч. посіб. / Г. Ю. Ісаншина. – Краматорськ : ДДМА, 2003. – 160 с.
6. Литвиненко Я. В. Податкова політика : Навч. посіб. / Я. В. Литвиненко // К.: МАУП, 2003. – 224 с.
7. Сало І. В. Податковий менеджмент у банку [Текст] : монографія / І. В. Сало, Н. Г. Євченко. – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2009. – 187 с.
8. Соколовська А. М. Податкова політика в Україні у контексті її впливу на розвиток економіки / А. М. Соколовська // Фінанси України. – 2006. – № 9. – С. 65 – 82.

Рецензент – к.е.н., професор Аранчій В.І.

УДК 336.13 / 145.1: 94(477)''192''

БЮДЖЕТНЕ ФІНАНСУВАННЯ УСТАНОВ, ВІДОМСТВ ТА ПІДПРИЄМСТВ СОЮЗНОГО ПІДПОРЯДКУВАННЯ В УКРАЇНСЬКІЙ СРР У 1920-ТІ РР.

Чеберяко О.В., д.і.н., доцент

Київський національний університет ім. Тараса Шевченка

Організаційно-функціональні підрозділи союзних установ в УРСР, об'єднані наркомати, а також відомства та підприємства союзного підпорядкування фінансувалися значною мірою за рахунок союзного бюджету. Видатки загальносоюзного бюджету в УСРР неухильно збільшувалися, так як у республіці концентрувалися базові галузі: транспорт та підприємства великої промисловості (вугільної, металургійної, хімічної, машинобудівної), а також військові частини. Вони належали до союзного підпорядкування,